

Szabó Márk

PÁRHUZAMOS EMLÉKEZETEK

George W. Bush és Karl Rove politikai memoárjai

George W. Bush szerencsés politikusnak mondható – annak ellenére, hogy 2001. januári elnöki hivatalba lépését követően bő fél évvel a hidegháború utáni korszak paradigmaváltó terrortámadása minden korábbi elképzelését átírta. Továbbá a merényletekre válaszul indított afganisztáni és iraki háborúk remélt sikereiből sem részesedhetett jóformán semennyire, elnöksége utolsó időszakában pedig a demokraták országos előretörése és a gazdasági válság fosztotta meg a relatíve népszerű távozás lehetőségétől is. Noha Bush politikai kopása nem példa nélküli az Egyesült Államok 20. századi elnökeinek történetében, alakja alighanem még minimum középtávon komoly problémát jelent az amerikai jobboldal számára. Közvetve ugyan, de nyilvánvalóan ennek is betudható például a Ronald Reagan születésének századik évfordulóján ismét feléledő nosztalgia, amely jól példázza, milyen mértékben száműzték a Bush-érát a republikánusok saját „ikonkereső” törekvéseik közül.¹ Világosan látszott ez már 2008-ban is, amikor John McCain a Fehér Háznak szinte a minimális udvariassági jelenlétet sem szívesen biztosította kampánya során.

A Reader's Digest-verzió

Bush számára a memoáírás az amerikai hagyományok – és persze tagadhatatlanul a jó eséllyel vaskos nyugdíj-kiegészítés lehetősége – mellett az első előtti feltétele volt annak, hogy „hivatalossá” emelje elnöksége utóértelmezésének kontextusát. Emellett újramagyarázza, és legalább az őt 2004-ben még magabiztos győzelemhez segítő, ám utána nagyarányban elpártoló konzervatívok előtt tisztázza megosztó döntéseit. Ehhez képest ifjabb Bush *Decision Points (Döntési szempontok)* című, 2010-ben kiadott visszaemlékezése² vajmi keveset tesz ennek érdekében; a memoár összességében inkább tűnik egy érvrendszerrel gyengén megtámasztott, kevés fantáziával – és szellemi energiával – össze-

¹ Annak ellenére így van ez, hogy az ifjabb Bush elnöksége alatti (neo)konzervatív dominanciának szokás volt a demokratikus ingamozgás természetes jellegén túlmutató, mélyebb szociokulturális és politikai jelentőséget tulajdonítani. John Micklethwait és Adrian Woolridge 2004-es könyvének tézise egyenesen azt állította, hogy „minden lehetőség adva van az amerikai politika átrendeződéséhez, amelynek révén a republikánusok válnának a természetes kormányzó erővé, éppúgy, mint egykoron a demokraták”. (John MICKLETHWAIT – Adrian WOOLRIDGE: *The Right Nation. Conservative Power in America*, Penguin Books, London, 2004, 22.)

² George W. BUSH: *Decision Points*, Crown Publishers, New York, 2010.

állított lajstromnak az elnök hivatalban töltött nyolc évét meghatározó döntésekről. Éppen ezért a könyv legfeljebb azok számára hathat az újdonság erejével, akik 2001 és 2009 között felületesen, de leginkább sehogy nem követték az amerikai politika főcspásait, s például kíváncsiak arra, hogyan töltötte az elnök percről percre a szeptember 11-i terrortámadás napját.

Nehéz azonban nem felismerni, hogy ez az olvasói réteg alighanem csekély valószínűséggel veszi le a könyvesbolt polcáról a kis híján ötszázoldalas kötetet. Azok pedig, akik a visszaemlékezéstől azt remélnék, hogy legalább utólag választ kapnak a republikánus elnököt és tevékenységét érő kritikákra, esetleg az évek során saját magukban megfogalmazódó kérdésekre, nagy valószínűséggel csalódásként élik meg a döntési helyzeteket magyarázó Bush alkotását.

Mindez leginkább azért kár, mert a *Decision Points* megírásához választott irány nem lett volna eleve kudarcra ítélve: a magánélete és politikai karrierje nagy elhatározásait tizen-négy tematikus kérdés és sorsfordítónak bizonyuló elhatározás mentén rögzítő memóár ötlete lehetőséget biztosított volna a hagyományos, időrendi tagolásnál nagyobb meggyőző erejű narratíva kibontására. Ehhez képest a könyv végigolvasását követően az egyetlen többé-kevésbé világosan kirajzolódó nagy szerkesztőelv és gondolati ív a szerző arra irányuló törekvése, hogy a személyes, lelki vívódásokat tagláló hangvétel más megvilágításba helyezze a népszerűtlen döntéseket. (Megosztó politikusról lévén szó, ez így újító erejűnek legfeljebb erőteljes túlzással nevezhető.)

Bush élettörténete minimum két ponton tökéletesen alkalmas terepet kínál erre, hiszen közismert alkoholizmusa és az abból kisegítő, mélyen megélt istenhite éppúgy hálás memoártéma, mint az Amerika 1989 utáni történetének legnagyobb áldozatvállalással járó közel-keleti háborúinak megindítása melletti elhatározás hátterének kifejtése.

Az előbbi, egyben a könyv első fejezete, talán a visszaemlékezés legerősebb pontjainak egyike: Bush itt képes leginkább arra, hogy az elnöksége egyik meghatározó elemének számító markáns keresztény (neoprotesztáns) retorikát tartalommal és megélt, valós elemekkel tegye érthetőbbé az olvasónak – utóbbi politikai rokonszenvétől függetlenül.³ Saját interpretációjában így magyarázatot nyer az is, hogyan lehetett az élete első négy évtizedét javarészt másodosztályú üzletemberként tengető, a menetrendszerinti péntekenkénti leittasodásból sportot űző texasiból először sikeres kormányzó, majd kétszeresen megválasztott elnök. Ifjabb Bush mély meggyőződése szerint csakis a Gondviselés közbeavatkozásával, amiért újonnan felfedezett hitét is „legkedveltebb politikai gondolkodójához”, Jézushoz való megtérésének köszönheti – ahogyan az alkoholfüggőségtől

³ Ez segít leginkább rávilágítani arra is, mekkora szakadék tátong az európai és az amerikai demokratikus közbeszéd keresztény motívumokhoz viszonyulásában. Miközben Amerikában pártállástól függetlenül vezető kormányzati tisztségviselő, pláne elnök egyszerűen nem teheti meg, hogy jelentősebb bejelentésekkor minimum egyszer, az elköszönéskor nem hivatkozik Istenre, Európában jószerivel alig találni olyan jobbközép vezetőt, aki ne félve merészkedne erre a terepre.

való szabadulást is.⁴ A volt elnök több alkalommal is felidézi, hogy a 2000-es elnökválasztáson való indulásához, éppúgy, mint más, meghatározó döntések meghozatalához, istentiszteleteken elhangzó prédikációk vagy bibliaolvasmányi élményei segítették hozzá.

Paradox módon azonban ez a rendkívül erős morális indíttatás sem elég ahhoz, hogy a könyv részletekbe menően taglalja az olyan politikai törésvonalképző és Bush ideje alatt felszínre törő problémákat, melyek a konzervatívok számára biztos azonosulási pontként szolgálnak. Így például az összejtudatás közpénzből történő finanszírozásának dilemmája javarészt kimerül az egymásnak feszülő érvek bemutatásában, majd a végül meghozott döntés helyességének értéksemleges igazolásában. Ugyanez igaz az abortusz és az egyneműek házasságának szinte teljes egészében mellőzött problematikájára is. Ezek a kihagyott lehetőségek különösen azért vonnak le a memoár értékéből, mert Bush egyébiránt megemlíti, hogy az összejt-vita kapcsán személyes érintettsége is volt: ha ugyanis a lehetőség rendelkezésre állt volna évtizedekkel korábban, akkor nem kell átélnie fiatal húga elvesztését. Ugyancsak komoly politikai taktikai hiba, hogy elmarad az egyneműek házasságának árnyalt megközelítése, holott a probléma sokrétűségének ábrázolásához már az is elég kiindulópont lehetett volna, hogy a könyv egy helyen említi: alelnöke, Dick Cheney lánya vállaltan leszbikus párkapcsolatban élt.

Sajnálatos módon az exelnök visszaemlékezései az első fejezettől fogva többnyire sablonosak, elmulasztva az újramagyarázás kínálta lehetőséget. Ez a legtöbb vitát kiváltó, és az amerikai konzervatívokat a mai napig is megosztó iraki háború témájával is így van, amelynek részletekbe menő ábrázolása a memoárt akár kortörténeti dokumentummá is erősíthetné. Ehelyett az olvasó nem kap mást, mint a döntés helyességét igazoló hivatalos érveket. Ezzel nem az a probléma, hogy Bush álláspontja szemernyt sem változott a Szaddam-rezsim megdöntésének indokoltsága kapcsán. Hanem az, hogy a felsorolt tételek többnyire jól ismertek a korabeli Fehér Ház-i közleményekből.

Ha tartalmilag nem is, a műfaj sajátosságainak figyelembevételével komoly hiányérzete támad az olvasónak, aki a csúcsra járatott elnöki diplomácia néhány kulisszatitkának megismerését remélte Bushtól. Ugyanis a könyv egy-két marginális példától eltekintve a kortárs állami vezetők közül egyedül a Tony Blairrel és Vlagyimir Putyinnal való személyes kapcsolatokra tér ki több alkalommal is. Előbbi a visszaemlékezés folyamán mindvégig az exelnök legkedveltebb külföldi kollégájaként jelenik meg, utóbbi pedig fokozatosan ezzel ellentétes figurává válik.⁵ Annak ellenére, hogy Bush saját bevallása szerint mindvégig különös jelentőséget tulajdonított a személyes diplomáciának, visszaemlékezéseit lapozva ebből vajmi kevés derül ki – holott bizonyára több benyomást szer-

⁴ A 2000-es választást megelőző elnökjelölő viták egyikén arra a riporter kérdésre válaszolva, hogy melyik politikai filozófussal vagy gondolkodóval tud leginkább azonosulni és miért, Bush azt mondta, „Krisztussal, mert megváltoztatta a szívemet”. (BUSH: *I. m.*, 71.)

⁵ A könyv 196. oldalán Bush elmeséli, ahogy sikerült meglágyítania orosz kollégáját első személyes találkozásukkor azzal, hogy – titkosszolgálati felkészítő anyagaira támaszkodva – rákérdezett Putyin nagy becsben tartott feszületére. Az ezt követő sajtótájékoztatón hangzott el az amerikai elnök híres mondata, miszerint

zett olyan veterán politikus kollégákról, mint Jacques Chirac vagy Gerhard Schröder. Érdekes módon az iraki háborút ellenző, és ezzel Busht magára haragító francia elnök sem a katonai beavatkozás körüli hajthatatlansága apropóján kap pikírt megjegyzést. 2002 júniusában, tehát már javában a Szaddam-rezsim megdöntése körüli alkukeresés közepette, a G8-ak kanadai találkozásán Chirac a memoár szerint azzal oktatta ki Busht az afrikai segélyprogramok korrupcióellenes intézkedésekhez kötésének elhibázottságáról, hogy „végsősoron a szabad világ találta fel a korrupciót” – így aztán elfogadhatatlan, ha Washington a támogatást a nagyobb átláthatóságra való törekvéshez köti. Az amerikai elnök válasza: „nem az Egyesült Államok gyarmatosított afrikai országokat”.⁶

Külön pikantéria, hogy Bush „furcsa párja”, Tony Blair miniszterelnök saját memoárjában mennyivel nagyobb jelentőséget tulajdonít például annak, hogy elmagyarázza, milyen megfontolástól vezérelve állt a tőle szinte minden érdemi kérdésben eltérő álláspontot képviselő amerikai elnök mellé és vált Washington legfőbb – egy idő után egyetlen érdemi – szövetségesévé a közel-keleti háborúban. A munkáspárti Blair egy előadás alkalmával liberális hallgatósága őszinte döbbenetére azt kezdte magyarázni: „lehet, hogy nem értesz vele egyet Irak témájában (én igen), vagy más ügyekben (én sem), mégis elfogadod, hogy őszintén hisz a szabadság és a demokrácia terjesztésében”, majd hozzátette: Busht a legbátrabb vezetők közé sorolja, akinek integritása párját ritkítja.⁷ Visszaemlékezéseiben az amerikai elnök korántsem volt ilyen „bőkezű”, még akkor sem, ha pont Blair az egyetlen, akiről a személyes kapcsolat révén legtöbbet és a legelismerőbben ír.

A 2000-es elnökválasztási kampány során ifjabb Bush a *compassionate conservative* („együttérző, szolidáris konzervatív”) jelszó köré épített programjával vitte sikerre a republikánusokat. A szlogen később aztán háttérbe szorult, az elnöki visszaemlékezésből történő teljes száműzése azonban legalábbis meglepő, tekintettel arra, hogy könyvének talán egyetlen, meggyőző erejét mérve az elsőhöz felérő fejezete az AIDS elleni küzdelemben való elszánt részvételéről szól. A volt elnök hosszasan ecseteli különböző javaslatait, melyekkel az afrikai kontinenst sújtó betegség leküzdéséhez szükséges anyagi forrásokat igyekezett előteremteni, illetve meglepően nagy terjedelemben részletezi a térségben folytatott hivatalos látogatásainak indítékait. Sőt utolsón, 2008. februári útját követően Bush egyenesen azt állítja, az volt „az elnökség legjobbika. [...] Ruandában egy iskolában járva a látottak hatására annyit mondtam: Isten jóságos, mire a gyerekek kórusban azt kiáltották: mindörökké! Itt, Ruandában, ahol a népiirtás és az AIDS miatt százazrek haltak meg, ezek a fiatalok hálásak voltak. Biztos vagyok benne, hogy mi, akik olyan kényelmes életet élünk Amerikában, tanul-

Putyin „szemébe néztem, és belelátam a lelkébe”. Igaz, az önkritika ritka példajaként rögtön hozzá is teszi: véleményét később felülvizsgálta.

⁶ BUSH: *I. m.*, 349–350.

⁷ Tony BLAIR: *A Journey*, Hutchinson, London, 512. A 393. oldalon Blair arról ír, hogy szerinte a „legostobább” karikatúra Bushról, hogy egy ostoba figura, aki véletlenül került az elnöki székbe.

hatnánk ebből.”⁸ Ezek azok az epizódjellegű részei a volt elnök könyvének, amelyek rávilágítanak, milyen ügyek lehettek volna alkalmasak az arcél újrarajzolására. A Fehér Házat nyolc év után 34 százalékos bizalmi indexszel elhagyó Bush nyilván nem számíthatott arra, hogy a *Decision Points* hatására magától megindul majd politikájának újraértékelése. Könyve azonban így talán még arra sem alkalmas, hogy a csalódott konzervatív republikánusok választ kapjanak az őket egykori idoljuktól elfordító döntések okaira.⁹

A rendezői változat

Hogy mindezek ellenére miért mondható ifjabb George Bush mégis szerencsés politikusnak, arra a karrierjét a texasi kormányzóságtól 2004-es újraválasztásán át egészen 2007-ig végigkísérő – és ezért az „építész” (*the Architect*) jelzõt viselő – Karl Rove memoárja adja meg a választ.¹⁰ A 2000-tól 2007-ig főtanácsadóként, ezen belül az utolsó három évben szakpolitikai koordinációért felelős helyettes kabinetfőnökként is a Fehér Házban dolgozó kampányguru bő félezer oldalas, minden elképzelhető részletre kiterjedő munkája az utóbbi évek – sőt évtizedek – amerikai politikai viharait megérteni vágyók kézikönyve. A könyv egyszerre kampánytanácsadói recept, aprólékos, kérlelhetetlen érvgyűjtemény az amerikai konzervatív politika mellett – ugyanakkor kíméletlen, olykor megsemmisítő erejű vádirat a demokratákkal szemben. Rove egyetlen pillanatig sem téveszt célt: megvédeni egykori főnöke teljesítményét. Két kivételtől eltekintve ennek rendelte alá egész munkáját, amelynek első fejezete éppen ezért nélkülözhetetlen személyiségének és későbbi életének, sőt karrierjének megértéséhez. Az első húsz oldalon elmesélt családtörténet olyan fordulatokban bővelkedik, amelyek közül akár egy is alkalmas lehet egy emberélet megkeserítéséhez: ilyen a folyton távollévő apa és a mániás depressziós anya, a válást követő egzisztenciális nehézségek, majd a felismerés, hogy az addig apaként tisztelt és szeretett figura csak mostohaszülő, aki a gyerektartást fizette ugyan, csak az összeget a végül öngyilkosságot elkövető anya éveken át elsikkasztotta.

A Bush-évek valamennyi meghatározó döntésénél jelenlévő, az elnökkel minden reggel menetrend szerint négyszemközt egyezettető, a kabinetfőnök befolyását is felül-

⁸ BUSH: *I. m.*, 352–354.

⁹ A Gallup mérése (www.gallup.com/poll/124922/Presidential-Approval-Center.aspx) fényében ifjabb George Bush eredménye különösen siralmas a hivatali elődjének távozásakor rögzített 65 százalékos bizalmi indexszel összehasonlítva, de még az egy ciklus után választást vesztő apjának 56 pontos mutatóját is messze alulmúlja. Hidegháborús elődei közül egyedül a republikánus Nixon múlta alul, aki 1974-es lemondásakor az amerikaiak mindössze 24 százalékának bizalmát élvezte, beállítva ezzel a negatív rekordot. Bush elnök utolsó, hivatalban töltött hetében mért bizalmi indexe egyébként megegyezik a demokrata Jimmy Carter azonos mutatójával.

¹⁰ Karl ROVE: *Courage and Consequence. My Life as a Conservative in the Fight*, Threshold Editions, New York, 2010.

múló Rove visszaemlékezéseinek rögzítése természetesen nem pusztá altruizmus. Magától értetődő, hogy az egykori főnöke teljesítményét védő munka egyben saját – szakmai – bizonyítványának magyarázata is. Így nem meglepő, hogy a néhai főtanácsadó, aki alighanem előre láthatta, Bush milyen mélységben és minőségben rögzíti elnöki éveinek történetét, nemigen tehetett mást, mint megírta a hatalom epicentrumában töltött évek hivatalos, vágatlan verzióját, ami köré gondosan berendezte saját élettörténetét és karrierjét. A nagy elbeszélés egyetlen helyen tér el ettől valamelyest, amikor Rove ügyészi vizsgálat kellős közepén találja magát egy – Szaddam Huszein állítólagos nigeri urániumbeszerzésre irányuló szándékát megkérdőjelező – fedett CIA-ügynök nevének kiszivárogtatása miatt. A botrány jelentőségét nehéz lenne eltúlozni: az elnök az iraki rezsim potenciális atomfegyver-kapacitását komoly érvként használta a katonai beavatkozás szükségességének alátámasztásához. Brit titkosszolgálati forrásokra hivatkozva Bush 2003-as State of the Union-beszédében egyenesen azt állította: Szaddám „egy afrikai országból jelentős mennyiségű urániumhoz jutott”.¹¹ A szövevényes – és a személyes érintettség miatt nyilvánvalóan nem feltétlenül mindenhol az abszolút igazságnak megfelelően, ámde elemi részleteiig visszaadott – történet kis híján a főtanácsadó állásának elvesztésével ért véget, Rove azonban megmenekült. Nem úgy, mint Cheney alelnök kabinetfőnöke, akit végül hamis tanúzásért, hatósági eljárás akadályozásáért és a hatóság félrevezetéséért harminc hónap letöltendő szabadságvesztésre ítélték.¹² Érdekes módon a *Courage and Consequence* szerzője gyakorlatilag nem tesz említést az alelnökről, sőt Cheney személyéről mindösszesen annyit lehet tudni a könyvből, hogy Rove-nak rengeteg, hiábavaló energiáját emészette fel lebeszélni Busht alelnöki jelöltjéről.

A magánéleti és a hajszal híján perbefogással véget érő hivatali epizódokat leszámítva Rove munkája a Bush-éra legteljesebb visszatekintése. A *Courage and Consequence* szerzője éppen ezért – egykori főnökével szemben – nem engedhette meg magának, hogy ne tegyen említést az elhibázott döntésekről. Azok számára azonban, akik a közel-keleti katonai intervenció vagy a terror ellen indított háború megalapozottsá-

¹¹ „The British government has learned that Saddam Hussein recently sought significant quantities of uranium from Africa.” A „16 szó” néven elhíresült passzus később fogalomná vált, komoly belső viszályokat kiváltva annak kapcsán, hogy felelős döntésnek bizonyult-e az állítólagos brit értesülésre támaszkodva a kongresszus támogatását kérni a háború megindításához. (A beszéd eredetiben: <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2003/01/print/20030128-19.html>.)

¹² A Lewis „Scooter” Libby alelnöki kabinetfőnökre 2007-ben kiszabott büntetést Bush, élve diszkrecionális elnöki jogosítványával, annyiban enyhítette, hogy mentesítette az ítélet végrehajtása alól. Az egykori elnök memoárjában marginális említést érdemlő ügy minden valószínűség szerint a Fehér Ház legfelkavaróbb botránya volt a 2001 és 2009 közötti időszakban. Többen azt gyanították, Karl Rove volt az a vezető tisztségviselő, aki kiszivárogtatta a fedett állományú CIA-tiszt, Valerie Plame nevét. Cheney alelnök pedig az utolsó pillanatig, Bush szavával élve „agresszíven” követelte a teljes elnöki kegyelmet egykori stábfőnökének. Az ügy kivizsgálása során napvilágot látott egy alelnöki feljegyzés is, amelyből utólag arra lehetett következtetni, hogy Cheney az elnök nyomására – és Rove megmentése érdekében – engedte feláldozni bizalmát; legalábbis David Bromwich beszámolója szerint (*The Curveball of Karl Rove*, *The New York Review of Books* 2010. július 15. (hálózati verzió: www.nybooks.com/articles/archives/2010/jul/15/curveball-karl-rove).

ga kapcsán várták volna a mea culpát, a memoár csalódást okoz majd: a főtanácsadó a 2004 utáni évek kifejezetten belpolitikai jellegű kezdeményezéseit megidézve ismer el hibákat. Rove szerint például rossz döntésnek bizonyult a 2004-es újraválasztás győzelmi lendületét feláldozni a végül teljes kudarcba fulladó társadalombiztosítási reformért, amellyel együtt elúszott a bevándorláspolitikai megújítása is. Annak ellenére, hogy a szerző ezúttal sem kíméli a demokratákat, kijózanító őszinteséggel ír arról, hol és hogyan vérzett el egy-egy kezdeményezés saját pártja befolyásos képviselői vagy szenátorai érdekei miatt.

A könyvnek ezek a részei különösen értékes bepillantást engednek az amerikai demokratikus politikai kultúra és elnöki rendszer működésébe: a második ciklusát töltő Bush igényeinél már fontosabbnak bizonyultak az egyéni stratégiák, ezek ütközésekor pedig szinte kivétel nélkül a Fehér Ház volt kénytelen visszavonulót fújni. Az elnök 2005 őszén például hiába javasolta a Legfelsőbb Bíróság tagjául Harrier Mierst, a republikánus szenátorok – a sajtón keresztül is – megüzenték: a jelölt nem elég konzervatív, ezért nem fogadják el. Az alkufolyamat rövid úton és Bush visszavonulójával ért véget, amiért Rove egyébként saját magát ugyancsak hibásnak írja le.¹³ Nem meglepő módon a 2006-os képviselőházi és szenátusi választást illetően Rove sem fogja vissza magát: a *Republicans on the Run* (*Menekülő republikánusok*) címet viselő harmincadik fejezet kevés megértéssel ecseteli, hogyan hátráltak ki egyre-másra a konzervatívok Bush mögül, ezzel együtt reménytelenségbe taszítva a bevándorlásügyi reformot is. A volt kabinetfőnök-helyettes cserébe nem csinál különösebb titkot abból sem, hogy szerinte nem az akkor már a társadalom masszív többsége által elutasított iraki háború, hanem a Fehér Házzal, illetve sokkal inkább a Republikánus Párt embereiről elterjedő korrupciós hírek bizonyultak a leginkább kártékonyak.

*

Sok találgatást zár le Rove könyve azzal kapcsolatban, hogy minden idők egyik legbefolyásosabb republikánus stratégiája 2007-ben miért döntött úgy: elhagyja a Fehér Házat. A cinikus olvasat szerint nyilvánvalóan azért, mert látta: saját műve menthetetlenül bukásra van ítélve, az elnök elutasíthatósága pedig a konzervatív ügyet hosszabb időre partvonalra kényszeríti Washingtonban. A szerző válasza azonban erre a kimondatlan interpretációra olyan mértékben szokatlan, hogy hihetővé teszi a memoár utolsó szakaszát is: a kiszivárogtatási ügyben ellene (is) zajló – Patrick Fitzgerald vizsgálóbíró vezetése – eljárás ügyvédi költségei anyagilag olyan mértékben kivérezttették Rove családi költségvetését, hogy végül ennek tudatában döntött a lemondás mellett. Az elhatározásban szerepet játszott két másik tényező is: Bush döntése, mely szerint elnöksége utolsó pillanatáig „sprinttempót” kíván diktálni, valamint az elnöki stábhoz újonnan csatlakozó

¹³ ROVE: I. m., 422–424.

kommunikációs vezető is. Mindezek tudatában Rove második kísérlete, hogy elnyerje az elnök jóváhagyását távozásához, már sikerrel járt; így 2007. augusztus 31-én elhagyhatta a Fehér Házat. Azóta ismét saját cégét vezeti, rendszeresen szerepel a médiában, hetente ír a Wall Street Journal lapjain, a biztos jólétről pedig – mint sok más politikai celebritás esetében – a Harry Walker Agency gondoskodik előadások és megnyitók szervezésével.

Bush szerencsés politikusnak érezheti magát, amiért Rove hosszú éveken át elkötelezetten dolgozott a sikerén, leginkább pedig azért, mert távozása után sem hagyta, hogy elnöki teljesítményének megítélését kizárólag a vele ellenséges kommentátorok végezzék el. A *Courage and Consequence* kissé fellengzős címe így, talán nem teljes mértékben meglepő módon, az utolsó oldalon nyer értelmet: a bátorság és következetesség embere a szerző szerint George W. Bush – ennek leírása 2010-ben ugyanakkor legalább ugyanúgy vonatkozik Karl Rove-ra is.

Segesvár, 1950-es évek